

Occidentalisme. Strindberg ser på Europa med den fremmedes øjne – men også med økonomens og sociologens blik.

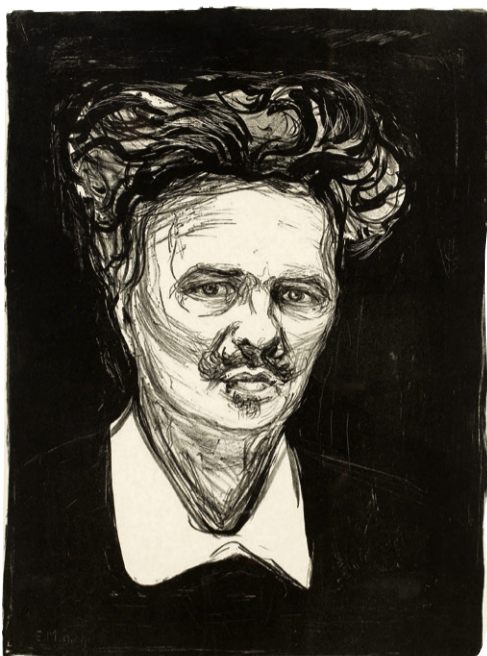
Strindberg som Djøf'er

Af MIKKEL BRUUN ZANGENBERG

August Strindberg: Blandt franske bønder. Subjektive rejseskildringer. Oversat fra svensk efter »Bland franska bönder. Subjektiva reseskildringar« af Karsten Sand Iversen. 257 sider. 199 kr. Forlaget Virkelig.

Meget kan man beskyldte August Strindberg for, men djøf'er var han dog trods alt ikke. Eller var han? I den smukt udstyrede og brillant nyoversatte *Blandt franske bønder* demonstrerer Strindberg sin altid fascinerende, kamæleonagtige evne til at kaste flere slags blikke på samme tid.

Det ene øjeblik er han maleren, »og rundt om dueslaget basker duer sorte, stålblå, hvide. Det billede drager forbi, men i haven der suser af sted, leger velklædte børn under æbletræer som (jeg ser synet endnu) bærer hvide æbler, lyserøde vinteræbler«. Det næste er han etnografen og sociologen fra det 19. århundrede: »Den ældre bonde hader og foragter pariseren. Det er både hans misundelse på den dannede og følelsen af at stå relativt højere i fornuftig levemåde og indretning af livets økonomi.« Det tredje øjeblik er svenskeren – måske mest overraskende – den knastørre, kedelige djøf'er: »År 1877 gav den dyrkede jord her 450 fr. pr. hectare eller tre gange mere end landets gennemsnitsafkast, og man talte 2 indbyggere pr. hektar. Årsagerne til denne frugtbarhed er flere. Louis Grandeau, direktør for det østlige Frankrigs agerbrugsstation, er ved iagttagelser nået frem til at inddele jordens frugtbarhed efter de geologiske formationer«. Og dette

August Strindberg ifølge Edvard Munch.

grusværk af kværende prosa kommer fra den samme Strindberg, som gav os *Et drømmespil* og *Faderen!*

Hvad er det for et besynderligt, umage værk som fletter alle disse blikke og stemmer sammen? Det er frugten af Strindbergs rejseskildringer 1886-1887, frugten af 3.800 kilometers rundture i Frankrig, med tog og til fods. Det er et hybridværk præget af det 19. århundredes store, nye videnskabsmænd, Darwin, Comte, Spencer, Taine – og det samme århundredes store malere, Cézanne, Manet, Monet, Courbet. Altså får vi

evolutionslære, politisk økonomi og statistik ubesværet parret med impressionisme og komposition. Og så er det en flammende, politisk analyse skrevet af en næsten uhyggeligt observant, vidende og højt begavet intellektuel.

Strindberg – som vennen Knut Hamsun engang kaldte for en hjerne til hest – galoperer her som en anden Skt. Georg frem mod to ækle modernitetsdrager: Urbanisering og industrialisering. Eller måske snarere som en anden Don Quijote. For i det omfang Strindbergs stridsskrift ønsker at støtte det lille jordbrug og den lille bonde mod indvandringen til de store byer og omlægningen af landbruget til større, industrielle formater, er kampen mildt sagt håbløs: Lod vi i dag en drone flyve hen over Europa, ville synet være ét stort, kvasende dementi af alle Strindbergs øko-utopiske og demografiske forhåbninger. Det eneste, vi stadig globalt er på vej imod, er megabyer og megalandbrug drevet af robotteknologi og kunstig intelligens.

Det er imidlertid nøjagtigt dette forhold, der gør Strindbergs *Blandt franske bønder* hyperaktuel. Strindberg rejste rundt i et Frankrig, der stadig var mærket af efterskælvne af revolutionen i 1789, og måske især de seismiske eftervirkninger af de fejlslagne revolter i 1848 og 1870-71. Frankrig var et land splittet mellem endnu levende, utopiske drømme om frihed, lighed og broderskab og den reelle, ubønhørlige bevægelse mod stadig større økonomisk og social ulighed og voksende spændinger mellem land og by, top og bund. Og det var på denne tid del af en europæisk verden under tiltagende pres; USA, Kina og Indien var i færd med for alvor at gøre sig

gældende og forrykke det geopolitiske landkort – Strindberg kan berette om den skade, import af amerikansk hvede forvolder i den franske agrarprovinc, og diskuterer intensivt protektionisme versus frihandel. Lyder det alt sammen genkendeligt?

Nu var Strindberg mange ting, og det er hans position – for så vidt han har sådan en – også. Den Strindberg, der i 1884 skrev den brutalt pædagogiske *Lille katekismus for underklassen* (udkom først 1913) og i 1885 de blændende *Utopier i virkeligheden*, forener i sig en vedkendt, rousseausk naturdyrkelse, en revolutionær, undertiden næsten anarkistisk frihedstrang og en inderlig socialistisk utopisme – og så er der lige forløberne for det, der snart efter blev til en fascination af Nietzsche, nemlig dyrkelsen af styrke, virilitet og vovemod og en næsten vulgær-darwinistisk afsmag for det degenererede og svage, der selv her i 1887 dukker op. Idet Strindberg samtaler med en bonde, der sukker og klynker over udenlandsk konkurrence, spørger han retorisk: »Eller skulle uforetagsomheden, en voksende indolens have grebet et helt gammelt kulturland så dets produktion er stedt i aftagen af manglende kraft til at udholde konkurrence?«

På den ene side er Strindbergs skrifter i 1880'erne næret af et blødende hjerte for de svage – på den anden side foragter han svaghed. Alle disse spændinger og meget mere huserer i *Blandt franske bønder*. Forlaget Virkelig har endnu en gang smidt en smuk, klog og interessant bog ind i flokken af småkedelige, danske udgivelser, Karsten Sand Iversen har oversat fremragende – tag med djøf'eren Strindberg på ekspedition.

DEBAT

Maks. 2000 tegn, skriv til bogdebat@weekendavisen.dk. Angiv venligst navn og adresse.

Mimesis vs. mimicry

Aleksandar Sajin, forfatter

At være kunstner og forfatter er at ville begejstre og ville begejstres. Man bruger alt sit talent til at skabe noget levende, noget der har livets argumenter og ægthed. Man håber på at nå noget eller nogen med sin kunst, et medmenneske eller en gud måske. Eller at man således vil lære sig selv at kende. Som kunstner bliver man dømt på sine værker, og det er modtageren på den anden side, der bedømmer en og helst skal åbnes for værket og begejstres af det. Eller Gud som den transcenderende kraft, der dommer og drømmer værket. Eller en selv, kunstneren, som således lærer sig selv at kende.

Som forfatter efterligner man noget, et ægte liv eller et livsprincip; man følger så oprigtigt som muligt sit indre imperativ, hvad det nu må være: en æstetisk sjette sans eller en etisk medfølelse med omverdenen eller noget helt

andet, et koncept eller en proces måske ... Man mimer sit eget verdensbillede, kunne man sige.

Men forfatterens værk er altid også et symbol på tidens og samfundets ånd, et sted hvor også læseren og kritikeren mimer sin forståelse af verden i forståelsen af forfatterens værk. Ved at bedømme værket bedømmer man mere end som så – man bedømmer den kilde, værket udspringer fra, dvs. man bedømmer både værket og forfatteren, for de er begge to uadskillelige dele af læserens opfattelsesgrundlag for den verden, som værket præsterer. Og der har vi en fri legeplads for kritikeren og læserens kulturelle og kønsmæssige fordomme, uden at det på nogen måde kan få konsekvenser, for man udtrykker og bekræfter blot den laveste fællesnævner i en slags kulturmimicry. Ligesom rovdyrene genkender hinanden efter farver og mønstre i skindet, således genkender læseren og kritikeren sin forfatter efter vedkommendes navn og ultrakorte biografi. Og værket duftstoffer og bygningstræk skal helst

fortælle læseren, at her har vi en artsfælle, en vi kan stole på. En vi ikke bliver ædt af. Og hvis du har et fremmed navn, og dit kropssprog ikke er fædrelandsk, så er du enten flygtning, dvs. bytte, eller – og det her er rigtig farligt – en helt ukendt art rovdyr, gud fader bevarer.

Man beskytter således sit kulturelle magthierarki. Også hvad de indfødtes og indvandrerens litterære produktion angår. Med andre ord: Indvandrerforfatterens litteratur skal handle om indvandrere, hvis man skal gide høre på den. Alt andet er uhørt, ukendt og farligt. Sagt på anden måde, i de fleste kritikers øjne kan en bosnisk midaldrende mandlig indvandrerforfatter aldrig tale med den samme troværdighed som en ung dansk kvindelig forfatter. Alene sammenligningen lyder helt forkert, ikke? Den er næsten blasfemisk. Og videre: En ung dansk kvindelig forfatter kan sagtens tage en midaldrende fremmed mands stemme, men det omvendte er ikke ønsket og muligt. Og betragtes næsten blasfemisk:

En midaldrende indvandrerforfatter kan ikke mime en ung dansk piges stemme, vel? Er vi ikke enige om dette, hvis du mærker spørgsmålet dybt i dit mandlige eller kvindelige hjerte? Det føles mest som en historie om en indvandrerbugtaler i endnu en #MeToo-skandale.

Hvis man er litteraturkritiker i en af de danske landsdækkende aviser, så kan man for eksempel altid lære noget nyt om kærlighed, livet og svigt af en midaldrende dansk kvindelig forfatter eller, endnu bedre, af en ung dansk kvindelig forfatter. Lidt sværere kan det samme lade sig gøre af en midaldrende dansk mandlig forfatter. Men at man skulle lære noget om kærlighed af en midaldrende indvandrerforfatter? Ha, ha, ha. Det er en spøg, ingen griner ad. Bortset fra mig. Jeg er nemlig den midaldrende

bosniske indvandrerforfatter.

Det er ikke sådan, at man som indvandrer ikke kan blive anerkendt og endda få ros af selveste integrationsministeren. Jeg har selv fået Dansk Flygtningehjælps Kulturpris i 2002 overrakt af den daværende integrationsminister Bertel Haarder. Jeg forsøgte endda at snakke med ham på tomandshånd, men det lykkedes desværre ikke, for han var betydeligt højere end mig, men kunne hverken bøje nakken eller sænke blikket, så vi fik ikke rigtig øjenkontakt. Og Naser Khader er blevet en dansk folkekær konservativ(!) politiker, som sagtens kan tage et billede med selveste folketingsformanden med smil på læberne. Og Nima Zamani er blevet selvudråbt sexolog med historien om længslen efter for huden, der kører frem og tilbage hen over glansen. »Og det giver en føling, og det giver en fugtighed,« har Nima sagt i et TV-show på DR2, hvor man diskuterede omskæringsforbud. Den historie om glansen var Inger Støjberg i øvrigt meget glad for, og det forstår jeg egentlig

godt. Hendes nummer med Othellokagen var også ret perverst og frækt, hvis jeg skal sige det.

Så man kan godt blive accepteret som en af de gode fremmede, ligesom Hassan Preisler er blevet det. Og ikke, fordi man lefler for højre. Men fordi man tager ulveskind på. Sådan ligner man et rovdyr. Til forveksling.

Kim og Marx

Kåre Bluitgen, forfatter
Ryesgade 5, 1.th.
2200 København N

I sin anmeldelse (15/6) af Madeleine Albrigts bog *Fascisme* hævder Adam Holm, at nordkoreanske Kim Jong-il på sine paradepladser havde statuer af Marx og Lenin. I min bog *Jeg vil klippes ligesom Kim Jong-un* bruger jeg ikke mindre end et kapitel på at forklare, hvorfor lige netop noget sådant aldrig ville kunne have fundet sted. Og den har Adam Holm da læst? Han anmeldte den i hvert fald i Weekendavisen.